

EVANGELICKÁ
TEOLOGICKÁ
FAKULTA
Univerzita Karlova

Katedra Nového zákona

Posudek vedoucího diplomové práce

Zdeňka Klára Černá: „Poznáte pravdu a pravda vás osvobodí.“ Svoboda v Evangelii podle Jana

Předloženo na UK ETF katedře Nového zákona na podzim r. 2017

Vedoucí práce: Jan Roskovec, Ph.D.

1. K formě

Předložená práce má rozsah 72 stran, čímž splňuje požadavek, z toho 4 strany tvoří seznam literatury. Celkově slušné *formální zpracování* ruší drobné nedostatky. Práce je tištěna oboustranně, což je chvályhodné, avšak při vazbě exempláře, který jsem měl k dispozici, zřejmě došlo k chybě, takže byla provedena na opačné straně – např. obsah a začátek první kapitoly jsou umístěny na levé straně a číslování stran u hřbetu. Jistá nesoustavnost je v uvádění hebrejských a řeckých termínů: zápis kvadrátem a alfabetou je zejména zpočátku doplňován transkripcí, dále však jsou někdy uváděny termíny v původním zápisu, jindy jen v přepisu (např. str. 14–16), v přepisu řečtiny jsou někde chybně uváděny délky samohlásek (např. str. 15). Nedůsledný je také zápis názvů anglicky psané literatury v patových poznámkách: většinou nejsou v titulech kapitalizována všechna slova, jak je dosud v anglosaské kultuře zvykem, v některých případech však ano (např. pozn. 20, 80, 81, 82). Jména dvojice editorů Exegetického slovníku kNZ Horsta Balze a Gerharda Schneidera se autorce nedaří zapsat správně: zatímco v pozn. 57 a 103 (na str. 28 a 60) komolí druhého na Schriedera, v seznamu literatury (str. 69) se zase z prvního stal Baltz. Podobných drobných vad na kráse se v práci najde více, mezi nimi nejednotné formátování odstavců či výpadek z desetinného označování nadpisů na str. 35. V tomto systému členění je poněkud neobvyklé číslovat kapitoly římskými číslicemi, zatímco jejich menší oddíly jsou číslovány arabskými číslicemi, jak je zvykem. Poněkud závažnějším formálním nedostatkem je to, že stránkování v obsahu nesouhlasí se skutečností. *Jazyk* je většinou dobrý, jen občas je nutno se domýšlet, co autorka svými formulacemi míní, tak např. na str. 16: „Je ... zajímavé, že se význam hebrejského a řeckého pojmu „pravdy“ překrývá, přestože jejich kořeny jsou poměrně odlišné.“ Termín „metafora“ je někdy užíván nepřesně, např. na str. 62 autorka mluví o „metafoře Abrahama, Sárý a Hagary“ v Ga 4, správně to je alegorie.

Jan Roskovec, Ph.D.

tel.: +420 221 988 411, fax: +420 221 988 215

e-mail: ros_kovec@etf.cuni.cz

Černá 9 (p.o. box 529), 115 55 Praha 1

www.etf.cuni.cz

2. K obsahu a metodě

Práce je rozvržena do *devíti kapitol*, které celkem logicky zachycují autorčino uchopení problému. V Úvodu vysvětluje svůj výchozí zájem pochopit lépe (přesněji) pojem svobody v Novém zákoně, což ji vede k nemnoha textům, v nichž je tento pojem tématizován. Jedním z nich je oddíl J 8,31–36, který si autorka zvolila k podrobnějšímu prozkoumání. Hned na začátku také formuluje čtyři otázky, na které chce hledat odpověď. Další *čtyři kapitoly* obsahují přípravné práce: věnují se (na základě slovníkového průzkumu hlavních termínů) pojmu svobody – a v anticipaci zkoumání janovského oddílu také pojmu pravdy. Tento přehled postupuje od Starého zákona (kap. 2), přes judaismus (kap. 3), helénistické prostředí (kap. 4) až k Novému zákonu (kap. 5).

Vlastním těžištěm práce je *kapitola 6*, v níž autorka předkládá exegesi zvoleného oddílu z Janova evangelia. Postupuje v ní standardním způsobem od překladu řeckého textu přes úvahu o hranicích oddílu a jeho struktuře až k soustavnému výkladu jednotlivých jeho veršů. Strukturu oddílu se autorka pokouší odhalit v širší souvislosti oddílu J 8,12–59. To je nepochybně chválihodné, na druhé straně však své pojetí členění této Ježíšovy řeči nijak nezduvodňuje a jednotlivá její rozhodnutí v tomto ohledu nepůsobí zcela přesvědčivě. Na začátku výkladu po jednotlivých verších (kap. 6.4) autorka představuje pět komentářů, na nichž se orientuje (Bultmann, Beasley-Murray, Bernard, Moloney, Keener), později odkazuje i k dalším autorům (Brown, Dodd). Jednotlivé kroky výkladu pravidelně sumarizuje v krátkých „shrnutích“, která však někdy obsahují i nové výklady či úvahy, jež se v předchozím výkladu neobjevily.

Stává se, že některá důležitá rozhodnutí, jakkoli podle mne vedená správnou intuicí, jsou učiněna jakoby mimochodem, bez argumentace. Tak tomu je např. s chápáním výzvy „zůstávat“ v Ježíšově slovu (v. 31) ve smyslu „následování“ Ježíše. Poté, co se k otázce významu metafory „zůstávání“ autorka vyslovila jen v souvislosti konkordančního průzkumu (kap. 6.3 na str. 41: „zůstávat v Ježíšově slově je metaforou či obrazem víry v Ježíše“) a při výkladu veršů 31 a 32 jen obecně zmínila, že obraz „zůstávání“ zdůrazňuje „vytrvalost“ (str. 46 a 48), najednou ve shrnutí výkladu v. 32 sděluje, že „člověk, který uvěří v Ježíše, zůstane v jeho slově, tedy bude jej následovat...“ (str. 49). Motiv „následování“ zřejmě autorka považuje za důležitý, vrací se k němu ještě ve shrnutí k v. 36 (na str. 55). Exegetický a myšlenkový pochod, jímž od metafory „zůstávání ve slově“ lze dospět k metafoře „následování“, si žádá podrobnějšího vysvětlení.

Občas se ve výkladu, obecně nijak zvlášť podrobném, objeví odbočky, které nikam nevedou, a tak působí jen jako zajímavé kuriozity. Např. při výkladu v. 35 (na str. 53n) uvádí autorka Bultmannovy spekulace o možné souvislosti obrazu „domu“ (*οἶκία*) s gnostickým pojetím světa jako nuceného místa pobytu, jen aby nakonec sdělila, že „Bultmann tuto možnost víceméně opouští“. Vztah syna a otce pak autorka propojuje s motivem svobody (na rozdíl od otroka „poslušnost syna vychází ze svobodného vztahu mezi otcem a synem“, str. 54). To by podle mého názoru zasloužilo přesnější úvahu. Je zřejmé, že postavení syna (vv. 35n) v Ježíšově řeči reprezentuje situaci „svobodného“ (v. 32), popis tohoto postavení jako vycházejícího „ze svobodného vztahu“ však poněkud „vypadává“ z obrazu, neboť vztah otce a syna nevzniká svobodnou volbou syna, a jako obraz, zejména ve starověku, také vyjadřuje jistou formu podřízenosti.

Výklad také není vždy dostatečně soustavný a jasný. Např. otázku, zda „Židé kteří Ježíšovi uvěřili“ (pf. *πειπιστευκότες αὐτῷ*, v. 31) jsou totožní s „mnohými, kteří mu uvěřili“ (aor. *ἐπίστευσαν*) zmíněnými v předchozím verši, autorka klade (explicitně či implicitně) na třech různých místech práce (str. 44n, 48 a 49) a o tom, k jaké odpovědi (a hlavně proč) se kloní, nedává čtenáři jasné sdělení.

Poté, co exegeticky analyzovala hlavní janovský oddíl, obrací autorka svoji pozornost ještě k druhému (a literárně staršímu) okruhu novozákonních textů, v nichž se motiv svobody objevuje se zřetelně výrazným obsahem, k Pavlovým epištolám, včetně deuteropavlovských. V další přehledové (*sedmé*) kapitole prochází všechna místa, kde Pavel mluví o „svobodě“ či „osvobození“, větší pozornost přirozeně věnuje oddílům z Listu do Říma, a zejména „abrahamovskému“ výkladu v Ga 4. Nepouští se však do otázky možné konkrétnější souvislosti tohoto Pavlova výkladu s janovským oddílem. Při výkladu J 8,35 (na str. 53) jen obecně zmínila, že schéma syn–otrok může upomínat na „příběh o Hagarě a Izmaelovi z knihy Genesis“, avšak nevzala při tom v potaz, že toto schéma je s tímto starozákonním příběhem spojeno až druhotně, v Pavlově podání.

Osmá kapitola nabízí stručné srovnání pavlovského a janovského pojmu svobody a dochází k závěru, že mezi nimi „panuje velká shoda“ (str. 65). V Závěru autorka shrnuje odpovědi na své čtyři otázky. Výrazný profil svobody, o níž mluví novozákonní texty, vidí autorka v jejím soteriologické charakteristice: je to svoboda založená na osvobození přicházejícím zvnějšku, avšak zasahující nitro člověka.

3. Hodnocení

Je celkem zřejmé, že předložená práce je převážnou měrou zpracováním sekundární literatury, ovšem provedeném porozumivým způsobem. V jejích přehledových částech to má někdy až podobu referátu založeném na jednom prameni – tak např. výklady o starozákonních a řeckých termínech (na str. 12–14; 29–30), „srovnání svobody u Jana a Pavla“ (kap. 8) se opírá téměř výlučně o Schnelleho teologii NZ. Také hlavní exegetická část však často sklouzává jen k reprodukci jednotlivých mínění komentátorů. Práce tak celkově působí nedotaženě: jako shromáždění materiálu, s nímž by se ještě dalo (a mělo) pracovat: přesnější a samostatnější exegese a také vlastní teologickou reflexí.

Autorka nicméně v práci prokázala, že si umí dobře poradit s cizojazyčnou odbornou literaturou a že ví, jak postupovat při výkladu biblického textu. Tím požadavky kladené na diplomovou práci splnila – na lehce podprůměrné úrovni. *Doporučuji tedy práci k obhajobě a navrhuji hodnocení stupněm uspokojivě (D), při úspěšné obhajobě i lepším.*

K rozhovoru při obhajobě navrhuji (mj.) tato témata:

1. Vysvětlíte návrh struktury oddílu J 8,12–59: jaké signály v textu vedou k předloženým rozhodnutím.
2. Upřesněte úvahu nad tím, v čem spočívá svoboda syna (k výkladu J 8,35 na str. 54).
3. Vysvětlíte jaká exegetická cesta vede k výkladu metafory *zůstávání ve slovu* (J 8,31) metaforou *následování* (nápověda: souvislost s motivy pravdy a učednictví).
4. Zamyslete se nad vztahem vnitřní a vnější svobody, resp. svobody jako vlastnosti či naopak darovanosti: může vůbec být „svoboda vycházející z nás“ (str. 55)?

Jan Roskovec

v Nymburce 12. 1. 2018